

פתרון בגרות בגאוגרפיה

מספר שאלון ←----- 057282

תאריך בחינה ←----- 23.06.2021

שעת בחינה ←-----

כותב/ת הפתרון ←----- לירן לוטם

הפיתוח והתכנון המרחבי

1. מדדי הפיתוח- אינדקס הפיתוח של האו"ם

א. אינדקס הפיתוח של האו"ם הוא מדד משולב הקובע את רמת הפיתוח של כל מדינה ואת מקומה בין מדינות העולם לפי סולם דירוג הנע בין 0 ל- 1 (1 מציין את רמת הפיתוח הגבוהה ביותר). הוא משלב שלושה מדדי פיתוח עיקריים: תוחלת חיים, שיעור יודעי קרוא וכתוב ותמ"ג.

ב. יתרונות של אינדקס הפיתוח של האו"ם:

- מורכב מכמה מדדים ולכן הנתונים מדויקים יותר.
- מקובל על רוב מדינות העולם.
- המדידה נעשית כל שנה מחדש (בשל השינוי בפיתוח).
- מאפשר השוואה בין מדינות העולם לפי סולם אחיד.

חסרונות של אינדקס הפיתוח של האו"ם:

- המדדים לא תמיד משקפים את המצב האמיתי במדינה.
- המדינות המפותחות מקבלות ערכים גבוהים - בין 0.96 ל 1.0, ולכן קשה להבחין ביניהן ולעקוב אחר ההתפתחות.
- לכל מדד יש את המגבלות שלו המשפיעות על איכות המדידה.

ג. (1) רמת הפיתוח של כל אחת מהמדינות:

קנדה- מדינה מפותחת מאוד, נמצאת בגרף ב 0.9 באינדקס האו"ם (אופייני למדינות מפותחות מאוד).
הודו והאיטי- מדינות פחות מפותחות.
קונגו- מדינה בתהליכי פיתוח.

(2) בחרנו את הודו, בה מגמת השינוי היא מגמת עלייה. קצב השינוי הוא גבוה יחסית למדינות האחרות על הגרף בשל תהליכי פיתוח. ובעיקר כניסת חברות בין

פתרון בגרות בגאוגרפיה

לאומיות להודו כחלק מתהליך מיקור חוץ בעולם המערבי שהוביל לתהליכי פיתוח במדינה.

2. מדרג עירוני

- א. המדרג העירוני באוגנדה על פי הגרף הוא : מדרג ראשות. זהו מדרג עירוני שבראשו העיר ראשה ושאר היישובים העירוניים במדינה קטנים ממנה בהפרש ניכר. ניתן לראות בגרף כי העיר הראשית קמפלה היא בעלת מספר תושבים גבוה מאוד יחסית לשאר הערים.
- ב. גורמי מיקום: קמפלה ממוקמת על גדות ימת ויקטוריה ומפלי אואן, היא נמצאת בשטח הררי של מעל 1500 מ'.
כיצד מסייע למדרג העירוני: קמפלה נמצאת על ימת ויקטוריה ולכן משופעת במים לדיג, חקלאות ותעשייה. ולכן מבחינה כלכלית היא העיר הראשית באזור.
- ג. יתרונות למדינה בה יש מדרג ראשות: פיתוח מתחיל בגלעין, ומדרג עיר ראשה מהווה זרז לכניסת טכנולוגיה למרכז. כמו כן תאוריית ה NEG קובעת כי ריכוז עירוני גדול, יכול להוביל במשך הזמן גם לפיתוחם של היישובים הקטנים במדרג העירוני.
החיסרון למדרג זה הוא שנוצר לחץ על עיר הראשה דבר שיכול להוביל לקריסת תשתיות.

3. גלובליזציה במדינות המפותחות

- א. שני מאפיינים של הגלובליזציה אשר בגללם התפשטות הקורונה היתה מהירה מאוד:
 1. התרחבות הסחר העולמי- גידול מואץ בהיקף הסחר העולמי, מוביל למעבר סחורות ואנשים מארץ לארץ מבלי להתחשב בגבולות וכך התפשטה מגיפת הקורונה ועברה מיבשת אסיה ליבשות אחרות.
 2. הגירה פנימית והגירת עבודה- מעבר אנשים מארץ לארץ דבר שהוביל להעברת הנגיף.
- ב. 1. דפוס עבודה חדש שנוצר בעקבות הקורונה, הוא דפוס העבודה מרחוק בעזרת פלטפורמות אינטרנט כמו למשל תוכנת ה ZOOM.
- ב. 2. יתרון אחד של דפוס עבודה זה: מאפשר יעול זמן העבודה, העבודה מהבית ללא נסיעה היא יעילה יותר וניתן להספיק יותר.
- חסרון אחד של דפוס עבודה זה: ריחוק חברתי שמטרתו שמירה על הבריאות אבל חסר המפגש וסיעור המוחות פנים אל פנים.
- ג. הגלובליזציה מאפשרת סחר בין לאומי, ולכן מדינות שונות מבססות את הכלכלה שלהן על קניה או מכירה ממדינות אחרות של מוצרים מסויימים. בעקבות מגיפת הקורונה וסגירת

פתרון בגרות בגאוגרפיה

הגבולות בין המדינות, נוצר במדינות מסוימות מחסור במוצרים ובעיקר במוצרי מזון ולכן היה צורך להשלים את המוצרים מתוצרת מקומית. ומשום כך יש הטוענים כי רצוי להסתמך תמיד על תוצרת מקומית ולא לפתח תלות בתוצרת ממדינה אחרת.

4. משאבי טבע וסביבה

א. (1) משאב הטבע הנראה בכל אחת מהתמונות הוא:

מים, עצים וקרקע

(2) שימושים עיקריים-

מים- שתייה, חקלאות

עצים- הפקת אנרגיה, בנייה

קרקע- חקלאות, התיישבות

ב. דוגמה אחת - השפעת ניצול יתר של מאגרי מים על הסביבה היא: שינוי בתי גידול ומערכות אקולוגיות, ישובים רבים מתבססים על מים ולכן אם ננצל ניצול יתר את המים נפגע ביכולת שתיה של תושבים ובעלי חיים רבים. ניצול מאגרי מים של נהר למשל יעצרו את הסחף מלהגיע לשדות החקלאיים, ירידה בזמינות מים מתוקים יכולה לגרום לזיהום קרקע.

ג. מדובר על פיתוח בר קיימא, שמשמעו פיתוח המתחשב בסביבה.

שתי דרכי פעולה למימוש מדיניות ציבורית סביבתית:

1. מציאת פתרונות טכנולוגיים שיצמצמו את הזיהום, יטפלו בזיהום שכבר נוצר ויקטינו את השימוש במשאבים מתכלים (הבעיה- השימוש בטכנולוגיה הוא יקר).

2. עידוד דעת הקהל לחקיקה סביבתית ונכונות של הצרכנים לשלם יותר עבור מוצרים המזהמים פחות.

5. המרחב הכפרי במדינות המפותחות

א. גורמים לירידה במספר החקלאים במדינות המפותחות: התפתחות טכנולוגית (מכונות חדישות, צמחים משופרים, ידע חקלאי), התמחות- חקלאים כבר לא מגדלים שדה מגוון אלא מתמחים בסוג אחד של תוצרת על פני שדות נרחבים, ובכך מייצרים כמות גדולה יותר וטובה יותר של תוצרת. ירידת רווחיות- חקלאים מתמחים בתוצרת מסוימת ולכן לא

פתרון בגרות בגאוגרפיה

שווה לחקלאים אחרים לגדל את התוצרת הזו ולכן יש ירידה בריווחיות. החקלאות היא עבודה מאוד פיזית ולכן רבים מעוניינים לשפר את התעסוקה שלהם ולהשתייך למגזר מפותח יותר. רוב החקלאות עוברת היום למדינות הפחות מפותחות. והמדינות המפותחות נותנות תמריצים לתעשייה והיי טק בשטחן.

ב. שני ענפי תעסוקה חדשים שהתפתחו במרחב הכפרי הם:

תיירות תעסוקה ופנאי, צימרים ואטרקציות תיירותיות

מעבר מחקלאות למסחר ושירותים, העברת מרכזים לוגיסטיים לשטח הכפרי והקמת מרכזי מסחר.

ג. יתרון- המרחב הכפרי מתפתח ומספק שירותים נוספים לאזור ובכך יש גידול במקומות עבודה והכנסה.

חיסרון- צמצום שטחים ירוקים ושטחי חקלאות.

6. התפלת מי ים

א. ערב הסעודית ואיחוד האמירויות נמצאים ליד המפרץ הפרסי (מים מלוחים), אולם אין להם מים מתוקים כי אין נהרות העוברים בשטחם. המדינות הן ברובן מדבריות. מדינות אלו זקוקות להתפלת מי הים כדי למלא את הצורך במים מתוקים.

ב. כדי להתפיל מי ים יש צורך במים מלוחים ובאנרגיה (נפט, דלק). את המים הנשאבים מהים יש להעביר סינון ואידוי בעזרת חשמל שמופק בדרך כלל ממשאבי הטבע.

ג. השפעות שליליות של ההתפלה על הסביבה:

- תהליך ההתפלה דורש אנרגיה רבה, שמקורה בעיקר בדלקים מזהמים כמו נפט ופחם.
- תהליך ההתפלה יוצר בוצה.
- המים המותפלים מאבדים בתהליך הסינון את המינרלים והסידן ויש להחזיר אותם באופן מלאכותי.
- מתקני ההתפלה דורשים הקצאת שטחים גדולים על חוף הים או בקרבתו ומונעים את ניצול השטחים הללו לשימושים אחרים.

7. חקלאות גגות עירונית

- א. השפעות אפשריות של הגידול בשיעור האוכלוסייה העירונית על האדם והסביבה הן:
השפעה על האדם: צפיפות, צורך במקום תעסוקה, מחסור בבנייני מגורים.
השפעה על הסביבה: בנייה מואצת וחיסול השטח הפתוח, פסולת זיהום מי תהום, קרקע ואויר. יצירת אי-חום עירוני.
- ב. שני יתרונות בתחום איכות הסביבה הם:

- יצירת גינות על הגגות שמטרתם ליצור חקלאות ולספק את צרכי דרי הבניין.
 - מטרה נוספת היא לאפשר על ידי הצמחיה את קירור האויר כי המים הנאגרים בצמח צורכים אנרגיה כדי להתאייד ואנרגיה זו נלקחת מן הסביבה ומקררת אותה.
- ג. הכדאיות הכלכלית באה לידי ביטוי בכך שבשטח מצומצם של בית אחד ניתן יהיה לצמצם את קליטת החום של הבניין ובכך לתרום לחיסכון באנרגיה הנדרשת ולהעניק איכות חיים גבוהה יותר לדייריו. המרקם העירוני גם יספק מזון לעצמו ולא יוציא כסף על מזון.